

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

Brussel, 07.09.2001
COM(2001) 501 definitief

**ONTWERP VOOR EEN GEDETAILEERD WERKPROGRAMMA VOOR DE
FOLLOW-UP OP HET VERSLAG OVER DE CONCRETE DOELSTELLINGEN
VOOR DE ONDERWIJS- EN BEROEPSOPLEIDINGSSTELSELS**

(MEDEDELING VAN DE COMMISSIE)

DEEL I : ALGEMENE INLEIDING

Achtergrond

1. « De meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld (...) worden die in staat is tot duurzame economische groei met meer en betere banen en een hechtere sociale samenhang », zo luidt de nieuwe strategische doelstelling voor de Europese Unie die op 23 en 24 maart 2000 op de Europese Raad te Lissabon geformuleerd en op de Europese Raad van 23 en 24 maart 2001 te Stockholm nog eens bevestigd is.
2. Op de Europese Raad te Stockholm is goedkeuring gehecht aan het op 12 februari 2001 aangenomen verslag van de Raad "Onderwijs" over de doelstellingen (het « Doelstellingenverslag ») en het belang van onderwijs en beroepsopleidingen opnieuw onderstreept: « De verbetering van de basisvaardigheden, met name van de IT- en digitale vaardigheden, is een topprioriteit om de Unie tot de meest concurrerende en dynamische kenniseconomie van de wereld te maken. Deze prioriteit impliceert dat er beleidsmaatregelen op het gebied van onderwijs en levenslang leren worden getroffen en dat de huidige achterstand in de aanwerving van wetenschappelijk en technisch personeel wordt ingelopen ... De Raad en de Commissie zullen aan de Europese Raad in diens voorjaarsbijeenkomst van 2002 een verslag voorleggen met een gedetailleerd werkprogramma over de follow-up van de doelstellingen inzake onderwijs- en opleidingssystemen ... ».
3. Om aan deze opdracht te voldoen, legt de Commissie het genoemde werkprogramma nu in de vorm van een mededeling voor. Het zal worden besproken in het Onderwijscomité en vervolgens op 29 november 2001 aan de Raad worden voorgelegd. Het gezamenlijke eindverslag zal de Raad op 14 februari 2002 ter goedkeuring worden voorgelegd en naar de Europese Raad te Barcelona worden doorgestuurd.
4. Door middel van dit initiatief willen de Raad en de Commissie de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels ook een bijdrage laten leveren aan een doeltreffende implementatie van het Luxemburg-proces, het Cardiff-proces en de globale richtsnoeren voor het economisch beleid:
  - In het kader van de Europese werkgelegenheidsstrategie wordt in de richtsnoeren voor het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten de nadruk gelegd op een onderwijs- en beroepsopleidingsbeleid dat de burgers gedurende het hele leven in staat stelt om de competenties te verwerven en op de nieuwste stand te brengen die ze nodig hebben om op de economische en maatschappelijke ontwikkelingen in te kunnen spelen. In de richtsnoeren voor 2001 wordt erop aan gedrongen dat de lidstaten integrale en coherente strategieën voor levenslang leren uitwerken. Het is dan ook van het allergrootste belang dat de maatregelen die in verband met de toekomstige concrete doelstellingen voor de onderwijsstelsels genomen worden in deze richting gaan en de Europese werkgelegenheidsstrategie ten goede komen. In de Europese sociale agenda wordt tevens het belang van de toegankelijkheid van het onderwijs voor iedereen gedurende het hele leven - met name op het gebied van de informatie- en communicatietechnologie - onderstreept.

- De Commissie heeft voorts met de steun van de Europese Raad te Stockholm een Task Force op hoog niveau voor vaardigheden en mobiliteit in het leven geroepen. Op basis van het verslag dat de Task Force in december 2001 moet indienen, zal de Commissie voor de Europese Raad in Barcelona een actieplan uitwerken dat tot doel heeft om de Europese arbeidsmarkten vóór het jaar 2005 voor iedereen open te stellen.
5. In het verlengde van de discussie over het Memorandum over levenslang leren, zal de Commissie een voorstel voor een actieplan uitwerken, dat op 29 november 2001 aan de Raad "Onderwijs" zal worden voorgelegd. De tenuitvoerlegging van dit actieplan moet hand in hand gaan met de hier beschreven werkzaamheden. Bij het afstemmen van de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels op de geheel eigen kenmerken en vereisten van de wereld van het werk hebben ook de sociale partners een buitengewoon belangrijke rol te spelen. Een nauwe betrokkenheid van de sociale partners is van doorslaggevend belang voor een succesvolle implementatie van het hier voorgestelde werkprogramma.
  6. Tot slot heeft de gezamenlijke informele vergadering van ministers van Onderwijs en van Onderzoek op 1-3 maart 2001 in Uppsala gewezen op de noodzaak om voldoende wetenschappelijke en technologische vaardigheden in Europa te garanderen, en op de rol van onderwijs en opleiding bij het verwezenlijken van dit doel. De Raad "Onderzoek" heeft tijdens zijn vergadering op 26 juni 2001 de noodzaak erkend om onder jongeren, in het bijzonder vrouwen, de belangstelling voor onderwijs in wetenschappen en onderzoek, en voor een loopbaan in de wetenschap te bevorderen. Daarnaast is de Commissie verzocht om vóór het eind van 2001 een actieplan voor wetenschap en samenleving te presenteren, dat een bijdrage zal leveren aan de totstandbrenging van de Europese onderzoekruimte. De hier voorgestelde werkzaamheden zullen dat proces aanvullen.

DEEL II : IMPLEMENTATIE VAN DE DOELSTELLINGEN

7. In het doelstellingenverslag worden drie belangrijke doelstellingen genoemd, namelijk: **kwaliteit, toegankelijkheid**, en het **binnenhalen van de wereld in de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels**. Elke doelstelling is onderverdeeld in een aantal subdoelstellingen. Dit deel stelt deze subdoelstellingen, zoals ze uiteindelijk geformuleerd zijn in het doelstellingenverslag van de Raad, afzonderlijk aan de orde, staat stil bij een aantal vraagstukken die er verband mee houden, besteedt aandacht aan (kwantitatieve of kwalitatieve) indicatoren die gehanteerd zouden kunnen worden om de geboekte vooruitgang te meten en beschrijft bestaande benchmarks. Tijdens de implementatie van dit werkprogramma kunnen zich nog andere benchmarks ontwikkelen.
8. Op de Raad "Onderwijs" van 28 mei 2001 is besloten dat:
  - de werkzaamheden van start zullen gaan op de hierna genoemde en ook in de conclusies van het voorzitterschap van de Europese Raad te Stockholm aangehaalde terreinen, namelijk
    - basisvaardigheden
    - informatie- en communicatietechnologie (ICT)

- wiskunde, natuurwetenschappen en techniek.
  - en dat de follow-up op het verslag van 12 februari 2001 over de doelstellingen met name een basis zal moeten bieden voor:
    - een evaluatie van de mate waarin de doelstellingen uit het verslag gerealiseerd zijn, zodat de Raad "Onderwijs" op ieder moment waarop het dit op zijn plaats acht een verslag aan de Europese Raad zal kunnen voorleggen;
    - een verbeterde uitwerking en uitvoering van het onderwijs- en beroepsopleidingsbeleid op alle niveaus;
    - een versterkte samenwerking en de uitwisseling van "good practices" tussen de lidstaten, waardoor het effect van het werk toeneemt.
9. De methode die de Commissie bij de verwezenlijking van de doelstellingen zal hanteren wordt in deel III van dit document beschreven.
10. Voorts moet worden vermeld dat er bij de opstelling van dit werkprogramma op gelet is dat het werk van internationale organisaties op dit terrein niet nog eens overnieuw wordt gedaan. Er is rekening gehouden met de werkzaamheden van internationale organisaties en met eventuele mogelijkheden voor samenwerking. Dit geldt met name voor de OESO, maar ook voor de Raad van Europa, het Internationale Arbeidsbureau en de UNESCO.

DOELSTELLING 1: HOGERE KWALITEIT EN GROTERE EFFECTIVITEIT VAN DE ONDERWIJS- EN BEROEPSOPLEIDINGSSTELSELS IN DE EU

Doelstelling 1.1 – Onderwijs en beroepsopleidingen voor onderwijsgevenden en opleiders verbeteren

11. In een kennismaatschappij is het van het grootste belang dat er kennis kan worden verworven. In alle strategieën die tot doel hebben om de maatschappelijke en economische ontwikkeling te stimuleren is dan ook een sleutelrol weggelegd voor onderwijsgevenden en opleiders. Het aantrekken en behouden van goed gekwalificeerde en gemotiveerde mensen voor het onderwijs, dat als gevolg van de vergrijzing onder de leerkrachten grote aantallen nieuwe mensen zal moeten zien te vinden, is in de meeste Europese landen een van de prioriteiten voor de korte en middellange termijn.
12. Deze doelstelling die in heel Europa steeds moeilijker te realiseren valt, zal alleen maar gehaald worden als er aan onderwijsgevenden en opleiders die te maken hebben met een veranderende rol en een veranderde kijk van de buitenwereld op hen betere ondersteuning wordt gegeven. We zullen ervoor moeten zorgen dat er met al degenen die beroepsmatig in de wereld van het onderwijs en de beroepsopleidingen werkzaam zijn overeenstemming wordt bereikt over het minimum aan vaardigheden (met inbegrip van ICT-vaardigheden) waarover zij allemaal zouden moeten beschikken. We zullen er tevens voor moeten zorgen dat er voldoende gewicht wordt gegeven aan kwesties die de "aantrekkelijkheid" van onderwijsberoepen vergroten, met inbegrip van kwesties zoals salaris, arbeidsomstandigheden, aantal leerlingen per klas, enz. Pas als er tegen de achtergrond van de uiteenlopende situaties in de lidstaten een evenwichtig beleid voor deze kwesties ontwikkeld is, zal men kunnen

zeggen dat er voorwaarden in het leven geroepen zijn, waardoor onderwijsgeevenden en opleiders een passende bijdrage kunnen leveren aan de verbetering van de kwaliteit van het onderwijs en de beroepsopleidingen in alle lidstaten. Vanuit dit oogpunt zijn de volgende punten van cruciaal belang:

- **ervoor zorgen dat onderwijsgeevenden en opleiders die de uitdagingen van de kennismaatschappij moeten oppakken, onder andere door de ontwikkeling van scholingsmogelijkheden in dienstverband, de passende ondersteuning krijgen;**
- **de vaardigheden, met inbegrip van het minimum aan ICT-vaardigheden, vastleggen waarover onderwijsgeevenden en opleiders in het licht van hun veranderende rol in de kennismaatschappij moeten beschikken;**
- **voor alle vakken en alle niveaus in een passend aanbod aan goed gekwalificeerde instromers in de onderwijsberoepen voorzien en de beroepen in het onderwijs nog aantrekkelijker maken.**

13. Om de vorderingen in de richting van deze doelstelling te kunnen meten is een klein aantal sleutelindicatoren nodig en zullen procedures moeten worden uitgewerkt die de uitwisseling van nationale en internationale ervaringen op de meest strategische terreinen mogelijk maken.

14. Indicatoren:

- percentage opgeleiden voor onderwijsberoepen (voor de verschillende niveaus binnen de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels) dat momenteel op onderwijs- of beroepsopleidingsgebied werkzaam is;
- de mate waarin de leerplannen van de initiële opleidingen en de in dienstverband gegeven scholing voor onderwijsgeevenden en opleiders afgestemd zijn op de vereisten van de kennismaatschappij;
- percentage personen dat een initiële opleiding voor onderwijsgevende of opleider wil gaan volgen.

15. Een rijke bron van informatie zal het recent gestarte Eurydice-onderzoek naar onderwijsgeevenden (onderwijzen en onderwijsberoepen) met zijn kwantitatieve en kwalitatieve gegevens zijn.

16. Tijdschema:

De werkzaamheden dienen van start te gaan als de eerste bevindingen van het Eurydice-onderzoek naar onderwijsgeevenden en de resultaten van de CEDEFOP-werkzaamheden in het netwerk voor onderwijsgeevenden en opleiders beschikbaar komen.

Start van de werkzaamheden: 1ste helft van 2002

Doelstelling 1.2 – Vaardigheden voor de kennismaatschappij ontwikkelen

17. Basisvaardigheden maken deel uit van het pakket vaardigheden en competenties dat mensen vandaag de dag nodig hebben om mee te kunnen draaien in de maatschappij.

Ze moeten aan het eind van de leerplicht verworven zijn en dienen door levenslang leren steeds weer op de nieuwste stand te worden gebracht. Lezen, schrijven en rekenen vormen de basis, maar daarnaast wordt het steeds belangrijker dat mensen voortdurend vaardigheden op allerlei gebieden, en met name vaardigheden voor de kennismaatschappij en transversale vaardigheden (wetenschappelijk en technische kennis, ICT-vaardigheden, vreemde talen, ondernemersgeest en sociale vaardigheden) verwerven en op de nieuwste stand brengen. Levenslang leren vereist dat mensen al heel vroeg in hun leven leren en dat ze dat leervermogen in hun latere leven ook op peil houden.

18. We moeten overeenstemming bereiken over het pakket vaardigheden en persoonlijke competenties waarover mensen bij wijze van basis moeten beschikken en we zullen ervoor moeten zorgen dat iedereen zich dit pakket ook daadwerkelijk eigen kan maken. Het is bekend dat veel mensen problemen met lezen, schrijven en rekenen, wiskunde, natuurwetenschappen en techniek hebben, maar het gaat daarbij om sleutelvaardigheden die aan de basis liggen van de capaciteiten die mensen in het dagelijks leven en op het werk nodig hebben en die ook van belang zijn voor toekomstige leerprocessen. We moeten er dan ook voor zorgen dat iedereen die vaardigheden kan verwerven en dit geldt in het bijzonder voor degenen die al met problemen of in te lopen achterstanden op school komen of aan een beroepsopleiding beginnen, degenen die voortijdig van school gaan en degenen die het initieel onderwijs of de initiële beroepsopleidingen zonder sleutelvaardigheden verlaten hebben. We moeten aandacht besteden aan de manier waarop mensen zich de persoonlijke vaardigheden eigen maken, waardoor ze in teams, thuis of op het werk kunnen functioneren. We moeten ervoor zorgen dat creativiteit en initiatief gestimuleerd worden en mensen deze beide kwaliteiten op doeltreffende wijze door onderwijsgevers en opleiders bijgebracht krijgen. De werkzaamheden op dit gebied zullen voornamelijk om de volgende punten draaien:
- **bepalen hoe het pakket basisvaardigheden eruit moet zien, hoe deze vaardigheden op peil kunnen worden gehouden en hoe overvolle leerplannen tijdens de leerplicht kunnen worden vermeden;**
  - **iedereen, en met name kinderen en jongeren die in het onderwijs met problemen of achterstanden geconfronteerd worden, drop-outs en lerende volwassenen, daadwerkelijk de mogelijkheid geven om zich basisvaardigheden eigen te maken;**
  - **ervoor zorgen dat mensen de basisvaardigheden op passende wijze bijgebracht krijgen en dat deze vaardigheden, waar nodig, gecertificeerd worden.**

19. Indicatoren:

De indicatoren over de te bereiken niveaus zijn de sleutelindicatoren voor basisvaardigheden. Er is al veel werk gedaan op het gebied van lezen, schrijven en rekenen. De "input"-indicatoren over de kennis van vreemde talen (bijv. de daarvoor gereserveerde tijd in de leerplannen) zouden nog kunnen worden aangevuld door indicatoren over de te bereiken niveaus. Daarnaast is er ook al enig werk gedaan ten aanzien van de maatschappelijke vorming. Met de ontwikkeling van indicatoren voor leervaardigheden, sociale vaardigheden en arbeidsmarktgerichte prestaties is men nog niet zo ver gevorderd, hoewel er wel een aantal internationale inventarisatie-

onderzoeken lopen. In dit kader komt de uitsplitsing van de gegevens naar sekse en naar de categorie gehandicapten een bijzondere betekenis toe.

- te bereiken niveaus op het gebied van de basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen, wis- en natuurkunde en techniek).

20. Te ontwikkelen indicatoren:

- te bereiken niveaus op het gebied van de vreemde talen;
- te bereiken niveaus op ICT-gebied;
- te bereiken niveaus op het gebied van sociale vaardigheden, arbeidsmarktgerichte vaardigheden en leervaardigheden.

21. Benchmarks:

- halvering vóór 2010 van het aantal 18- tot 24-jarigen dat alleen de eerste fase van het voortgezet onderwijs gevolgd heeft en niet verder leert (werkgelegenheidsrichtsnoeren voor 2001);
- alle leerlingen dienen aan het eind van de leerplicht naast hun moedertaal nog twee vreemde talen te beheersen.

22. Tijdschema:

Deze doelstelling maakt deel uit van de drie terreinen die door de Raad als prioritair zijn aangemerkt ("Basisvaardigheden"). De werkzaamheden zullen dan ook onmiddellijk na de oprichting van de werkgroep van deskundigen van start gaan.

Start van de werkzaamheden: 2de helft van 2001

Doelstelling 1.3 - Iedereen toegang tot ICT geven

23. In de conclusies van de Europese Raad te Lissabon en de Europese Raad te Feira wordt het belang onderstreept van *e*-leren in een kennismaatschappij, die voor de stelsels en leerprocessen veranderingen met zich meebrengt. In de Europese Werkgelegenheidsstrategie wordt met nadruk gewezen op de strategische betekenis van *e*-leren voor iedereen en digitale geletterdheid voor werkenden. De situaties in de lidstaten van de EU lopen sterk uiteen, maar alle lidstaten staan voor de uitdaging dat de achterstand zal moeten worden ingelopen die ten opzichte van een aantal van onze belangrijkste partners in de wereld aan het ontstaan is en dat alle mensen in staat zullen moeten worden gesteld om van de nieuwe kansen te profiteren. Als iedereen van die nieuwe mogelijkheden moet kunnen profiteren, dan zullen we de manieren moeten bijstellen waarop het onderwijs gegeven wordt en waarop mensen leren. We zullen ervoor moeten zorgen dat de scholen en opleidingscentra over de passende middelen beschikken en we zullen moeten nadenken over de vraag hoe we in de komende jaren van de technologieën gebruik kunnen maken. Om kennis met behulp van ICT te kunnen verwerven en te benutten en om gebruik te kunnen maken van de mogelijkheden op het gebied van het *e*-leren, zijn nieuwe vaardigheden vereist. In de praktijk betekent dit dat iedereen met een computer zal moeten kunnen omgaan en over een aanvaardbaar niveau aan digitale geletterdheid zal moeten beschikken. We zullen er dan ook voor moeten zorgen dat iedereen zich deze nieuwe vaardigheden

eigen zal kunnen maken. Vooral vrouwen zullen moeten worden aangemoedigd om van de mogelijkheden gebruik te maken, aangezien zij in de ICT-sector nog steeds ondervertegenwoordigd zijn. Ter ondersteuning van deze veranderingen zal het ook van belang zijn dat er voor passende certificering en certificeringsprocedures van de verworven ICT-vaardigheden wordt gezorgd. De Europese Raad te Lissabon heeft voor ultimo 2001 om de uitwerking van een Europese diploma voor basisvaardigheden op het gebied van de informatietechnologie, met gedecentraliseerde certificeringsprocedures verzocht. Op dit terrein gaat het om de volgende punten:

- **de reikwijdte van apparatuur en onderwijsprogrammatuur verbreden, zodat ICT optimaal in de praktijk van het onderwijs en de beroepsopleidingen kan worden ingepast;**
- **de onderwijsmethoden en de functie van onderwijsgeevenden en opleiders aanpassen, zodat er op optimale wijze gebruik kan worden gemaakt van de "reële" en "virtuele" onderwijs- en leermogelijkheden die ICT biedt.**

24. Deze doelstelling is reeds in tal van nationale en communautaire initiatieven aan de orde gekomen en in dat kader zijn ook ervaringen en "good practices" uitgewisseld en indicatoren uitgewerkt. In het actieplan van de Commissie "e-Learning" zijn een aantal indicatoren en benchmarks¹ opgenomen. Het zwaartepunt in de voorgestelde werkzaamheden zal hier op de beleidsmatige coördinatie van deze strategische vraagstukken liggen.

25. Indicatoren:

Voorgestelde indicatoren in het actieplan *e-Learning*:

- aantal uren computergebruik in onderwijs- en beroepsopleidingsinstellingen per leerling/student per week;
- plaats van ICT in onderwijs- en beroepsopleidingsprogramma's en -methoden;
- percentage onderwijsgeevenden en opleiders dat ICT-opleidingen heeft gevolgd.

26. Benchmarks:

In de conclusies van de Europese Raad te Lissabon, de mededelingen van de Commissie over *e-leren* en in het kader van de Europese werkgelegenheidsstrategie worden een aantal benchmarks genoemd. De volgende zijn het meest relevant voor de beleidscoördinatie:

- vóór eind 2002 moeten alle leerlingen digitaal geletterd zijn als ze van school komen;
- de leerplannen van scholen moeten zo worden bijgesteld dat er vóór eind 2002 nieuwe formules voor het leren met behulp van ICT voorhanden zijn;
- vóór 2003 moeten alle werkenden digitaal geletterd zijn.

---

¹ COM(2001)172 def. van 28.03.01.

27. Tijdschema:

Deze doelstelling vormt het tweede terrein (ICT) dat door de Raad als prioritair is aangemerkt. De werkzaamheden zullen dan ook onmiddellijk na de oprichting van de werkgroep van deskundigen van start gaan.

Start van de werkzaamheden: 2de helft van 2001

Doelstelling 1.4 - De instroom in de richtingen wiskunde, natuurwetenschappen en techniek vergroten

28. Ontwikkeling op het gebied van de wiskunde, natuurwetenschappen en techniek is van doorslaggevend belang voor een kennismaatschappij die wil kunnen concurreren. Op het werk, in het leven van alledag, in maatschappelijke discussies, bij de besluitvorming en in de wetgeving komt het steeds meer op algemene en gespecialiseerde kennis van wiskunde, natuurwetenschappen en techniek aan. Alle burgers dienen in het kader van hun pakket basisvaardigheden over wiskundige, natuurwetenschappelijke en technische basiskennis te beschikken. Het aantal jongeren dat aan een wiskundige, natuurkundige of technische opleiding begint en ook voor een loopbaan in deze richting kiest, is aan het afnemen en niet voldoende om een substantiële en duurzame basis voor de wetenschap en het onderzoek in Europa te kunnen handhaven. Wil Europa zijn positie in de wereld handhaven of zelfs verbeteren en de in Lissabon geformuleerde doelstellingen realiseren, dan zullen we kinderen en jongeren sterker moeten aanmoedigen om interesse voor wis- en natuurkunde op te brengen. Voor degenen die al op het terrein van de wiskunde en natuurwetenschappen en op onderzoeksgebied werkzaam zijn, zullen we voor zodanige loopbaanmogelijkheden, vooruitzichten en salarisvoorwaarden moeten zorgen dat ze op dit gebied zullen willen blijven werken. Op de informele vergadering van de ministers van onderwijs en de ministers van onderzoek te Uppsala (maart 2001) is onderstreept dat het van groot belang is dat er grotere aantallen mensen voor wiskundige, natuurwetenschappelijke en technische vakken gewonnen worden, de didactiek voor die vakken vernieuwd wordt en het hele onderwijs- en beroepsopleidingsstelsel nauwer gaat aansluiten op de wereld van het werk en het bedrijfsleven. De punten hier luiden als volgt:

- **het aantal jongeren dat voor een studie en loopbaan op natuurwetenschappelijk en technisch gebied kiest, in het bijzonder in onderzoek en wetenschappelijke disciplines waar een tekort aan gekwalificeerde mensen bestaat, op de korte en middellange termijn verhogen;**
- **een evenwicht tot stand brengen tussen het aantal mannen en het aantal vrouwen dat wiskunde, natuurwetenschappelijke vakken en techniek doet;**
- **het aantal gekwalificeerde leraren verhogen, aantrekkelijkere onderwijsmethoden en - materiaal voor deze vakken ontwikkelen en het gebruik van e-learningfaciliteiten vergroten.**

29. Sleutelindicatoren:

In het kader van de follow-up op de mededeling van de Commissie "Naar een Europese onderzoekruimte" worden op het gebied van de wiskunde,

natuurwetenschappen, techniek en innovatie indicatoren gepubliceerd, waaronder ook indicatoren over de human resources op het gebied van onderzoek en technologische ontwikkeling². In juni 2001 is ook een voortgangsverslag over benchmarking van nationaal onderzoekbeleid³ gepresenteerd, met aanvullende indicatoren betreffende onder andere menselijke hulpbronnen.

- aantal afgestudeerde technici, wis- en natuurkundigen en ingenieurs in procenten van de werkzame beroepsbevolking;
- aantal gekwalificeerde leraren wiskunde, natuurkunde en techniek op alle onderwijs- en opleidingsniveaus;
- aantal instromers op de verschillende niveaus van het onderwijs- en beroepsopleidingsstelsel in de richtingen wiskunde, natuurwetenschappen en techniek en aantallen gediplomeerden;
- percentage werkenden/werklozen onder de afgestudeerden in de richtingen wiskunde, natuurwetenschappen en techniek.

Deze indicatoren dienen te zijn uitgesplitst naar geslacht.

30. Tijdschema:

Deze doelstelling is het derde terrein dat door de Raad als prioritair is aangemerkt (wiskunde, natuurwetenschappen en techniek). De werkzaamheden hier dienen onmiddellijk van start te gaan.

Start van de werkzaamheden: 2de helft van 2001.

Doelstelling 1.5 - Financiële middelen optimaal inzetten

31. Om de doelstelling van alle levensterreinen omvattend levenslang leren in de kennismaatschappij te verwezenlijken, zal er over de hele linie méér in het onderwijs en de beroepsopleidingen moeten worden geïnvesteerd. Hoewel de financiële mogelijkheden van de overheid in de EU-landen over het algemeen aan het afnemen zijn, kunnen we het ons niet veroorloven om op dit punt minder te gaan doen. In de conclusies van de Europese Raad te Lissabon wordt erop gewezen dat de toekomst van de Europese economie in hoge mate afhankelijk is van de vaardigheden van de burgers en dat die - wat kenmerkend is voor een kennismaatschappij - voortdurend op de nieuwste stand moeten worden gebracht. Anderzijds moeten we de druk op de overheidsfinanciën als stimulans gebruiken voor een zo doelmatig mogelijke verdeling en benutting van de beschikbare middelen en met die middelen het hoogst mogelijke kwaliteitspeil bereiken. De hoofdpunten hier luiden als volgt:

- **voor een rechtvaardige en doelmatige verdeling en benutting van de financiële middelen binnen het onderwijs- en beroepsopleidingsstelsel zorgen;**

---

² Naar een Europese onderzoekruimte - wetenschap, technologie en innovatie, kerngegevens 2000.
³ SEC(2001) 1002.

- steun verlenen voor kwaliteitsevaluaties en kwaliteitssystemen met gebruikmaking van indicatoren en benchmarks;
- mogelijkheden voor samenwerkingsverbanden tussen de overheidssector en de particuliere sector verkennen;
- kosten-batenanalyses voor de investeringen in onderwijs en beroepsopleidingen ontwikkelen.

32. Indicatoren:

Bij deze doelstelling komen vraagstukken aan de orde die te maken hebben met de kosten- batenverhouding en effectiviteit van het onderwijs en de beroepsopleidingen, en met evaluaties en kwaliteitszorg. Mogelijke indicatoren op dit gebied:

- financiële steun van de zijde van de overheid voor de ontwikkeling van programma's voor kwaliteitszorg en - verbetering;
- percentage onderwijs- en beroepsopleidingsinstellingen dat met het oog op kwaliteitsverbeteringen binnen hun eigen instelling zelf regelmatig evaluaties uitvoert;
- overheidsuitgaven voor onderwijs (indicator van structurele aard);
- bedrijfsopleidingen voor personeel (in termen van uren of uitgaven).

33. Benchmarks:

- een aanzienlijke jaarlijkse stijging van de investeringen in de human resources per hoofd van de bevolking (punt 26 van de conclusies van het voorzitterschap van de Europese Raad te Lissabon).

34. Tijdschema:

Deze werkzaamheden dienen onmiddellijk van start te gaan als er een overzicht van de "good practices" op het gebied van de evaluatie van de onderwijskwaliteit op scholen beschikbaar is. De follow-up op het Bologna-proces op het gebied van het hoger onderwijs en het onlangs opgerichte Forum voor de kwaliteit van beroepsopleidingen lijken erop te wijzen dat de werkzaamheden snel van start zullen kunnen gaan. Start van de werkzaamheden: 1ste helft van 2002.

DOELSTELLING 2 : GROTERE TOEGANKELIJKHEID VAN DE ONDERWIJS- EN BEROEPSOPLEIDINGSSYSTEMEN VOOR IEDEREEN

Doelstelling 2.1 - Open leersituaties

35. De overgang naar een kennismaatschappij brengt met zich mee dat de toegang naar onderwijs en beroepsopleidingen eenvoudiger en democratischer moet worden en dat het overstappen van het ene traject in het onderwijs- en beroepsopleidingsstelsel naar een ander gemakkelijker dient te worden gemaakt. Tegelijkertijd moeten we voor een zo breed mogelijke doorsnee van de bevolking voor werk zorgen, waarbij het niet alleen zaak is dat het aantal werkenden toeneemt, maar ook dat het algemene niveau van de vaardigheden omhooggaat. De complexiteit in onze onderwijs- en

beroepsopleidingsstelsels is gewoonlijk toe te schrijven aan het feit dat men het best mogelijke kwalificeringssysteem wil hebben, maar we zullen toch tot vereenvoudigingen moeten overgaan, zodat mensen die van het ene traject naar het andere overstappen van reeds geleverde inspanningen en behaalde resultaten zullen kunnen profiteren en met het passende aantal studiepunten verder zullen kunnen leren. Het draait hier om de volgende punten:

- **onderwijs- en beroepsopleidingen zodanig inrichten dat volwassenen daadwerkelijk de mogelijkheid krijgen om te leren en mensen leren, gezinstaken en werk met elkaar kunnen combineren;**
- **ervoor zorgen dat ook de oudere bevolkingsgroepen de mogelijkheid krijgen om te leren;**
- **ervoor zorgen dat leerlingen/studenten en leerling-werknemers gemakkelijk tussen de verschillende trajecten binnen het onderwijs- en beroepsopleidingsstelsel kunnen overstappen.**

36. Indicatoren:

- deelnamecijfers aan onderwijs en beroepsopleidingen per leeftijdsgroep en per niveau uitgesplitst naar sekse;
- percentage instellingen voor onderwijs na de leerplicht of voor bij- en nascholing dat mogelijkheden voor kinderopvang en/of flexibele roosters biedt;
- percentage aan scholing bestede arbeidsuren door werkenden.

37. Tijdschema:

Voor deze werkzaamheden zijn op het gebied van de indicatoren nog voorbereidingen nodig. De werkzaamheden dienen tezamen met de implementatie van het Actieplan voor levenslang leren van start te gaan.

Start van de werkzaamheden : 2de helft van 2002.

Doelstelling 2.2 - Leren aantrekkelijk maken

38. Levenslang leren aantrekkelijk maken houdt in de eerste plaats in dat het leren voor de persoon in kwestie zelf relevant moet worden gemaakt. We moeten er zeker van kunnen zijn dat iedereen al op jonge leeftijd begrijpt dat hij of zij gedurende het hele leven onderwijs en opleidingen zal moeten blijven volgen. Op dit punt komt de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels een buitengewoon belangrijke rol toe, maar ook het gezin, de plaatselijke gemeenschap en de werkgevers dienen er toe bij te dragen dat leren een onderdeel van ieders activiteiten wordt. Leren moet aantrekkelijk worden gemaakt, willen we de nagestreefde hogere aantallen werkenden en tegelijkertijd de benodigde hogere vaardigheidsniveaus bereiken. Wanneer mensen zelf niet inzien waarom ze verder moeten blijven leren, dan zullen ze zich ook nooit de nodige inspanningen getroosten en zullen we het vaardigheidsniveau dat in de kennismaatschappij nodig is ook niet zien stijgen. De hoofdpunten luiden hier als volgt:

- jongeren aanmoedigen om na de leerplicht onderwijs of opleidingen te blijven volgen en volwassenen motiveren om gedurende het hele leven bij onderwijs en beroepsopleidingen betrokken te blijven;
- de traditionele barrières tussen formele en niet-formele leersituaties wegwerken, met name waar het om de erkenning van instellingen en kwalificaties van niet-formeel en informeel leren gaat;
- van onderzoeks- en ontwikkelingswerkzaamheden gebruikmaken om formules te vinden, waarmee leren zowel binnen als buiten het officiële onderwijs- en beroepsopleidingsstelsel aantrekkelijker kan worden gemaakt.

39. Indicatoren:

- percentage volwassenen (ouder dan 24 jaar) dat formeel of niet-formeel onderwijs, resp. een formele of niet-formele beroepsopleiding volgt.

40. Tijdschema:

Voor de specifieke thema's die bij deze doelstelling aan de orde komen, moeten inventarisaties worden gemaakt van, resp. onderzoek worden gedaan naar de manier waarop mensen tegen leren aankijken. De werkzaamheden dienen tezamen met de implementatie van het Actieplan voor levenslang leren van start te gaan.

Start van de werkzaamheden: 2de helft van 2002.

Doelstelling 2.3 – Actieve participatie van burgers in de maatschappij, gelijke kansen en sociale samenhang ondersteunen

41. De onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels moeten er een bijdrage toe leveren dat het model van de Europese samenleving zich zal kunnen handhaven en daarbij is gelijkheid een belangrijke dimensie. Alle burgers moeten dezelfde mogelijkheden krijgen om onderwijs en beroepsopleidingen te volgen. Wij zullen aandacht moeten besteden aan de behoeften van zwakke bevolkingsgroepen, met name gehandicapten, mensen met leermoeilijkheden, mensen in plattelandsgebieden, resp. afgelegen gebieden en mensen voor wie de combinatie van werk en gezinstaken problemen oplevert. Zouden we accepteren dat grote delen van de bevolking voortijdig bij het leren afhaken en niet de essentiële basisvaardigheden en kwalificaties verwerven die nodig zijn om actief in de maatschappij te kunnen meedraaien, dan zouden we ook de verliezen voor onze maatschappij en de economie als geheel moeten accepteren die door dit braakliggende potentieel ontstaan. Niettegenstaande het feit dat burgerschap, gelijke kansen en sociale cohesie op zichzelf belangrijke dimensies van onderwijs en opleiding zijn, gebieden de doelstellingen van Lissabon ons om met name te werken aan:

- ervoor zorgen dat de onderwijs- en beroepsopleidingsinstellingen het solidariteitsgevoel, de tolerantie, de democratische waarden en de belangstelling voor andere culturen effectiever bevorderen en mensen op een actieve rol in de maatschappij voorbereiden;
- gelijkheidsbeginselen volledig integreren in de doelstellingen en het functioneren van de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels en instellingen;

- **degenen op wie de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels tot nu toe nog niet voldoende hebben ingespeeld, zoals gehandicapten, ouderen, immigranten of mensen met leermoeilijkheden, alle mogelijkheden geven om zich basisvaardigheden eigen te maken.**

42. Indicatoren:

- percentage 18- tot 24-jarigen dat alleen de eerste fase van het voortgezet onderwijs gevolgd heeft en niet verder leert (indicator van structurele aard);⁴
- attitudes en meningen van jongeren over racismebestrijding, intolerantie en discriminatie⁵;
- specifieke voorbereiding van onderwijsgeevenden en opleiders tijdens hun opleiding of bij bij- en nascholing voor het werk met uiteenlopende groepen probleemjongeren;
- deelname aan onderwijs, beroepsopleidingen en leerlingwezen uitgesplitst naar sekse, arbeidsrelatie en regio.

43. Benchmarks:

- halvering vóór 2010 van het aantal 18- tot 24-jarigen dat alleen de eerste fase van het voortgezet onderwijs gevolgd heeft en niet verder leert (door de Europese Raad te Lissabon geformuleerde doelstelling die deel uitmaakt van de werkgelegenheidsrichtsnoeren voor 2001).

44. Tijdschema:

Start van de werkzaamheden : 1ste helft van 2002

DOELSTELLING 3: DE WERELD IN DE ONDERWIJS- EN DE BEROEPSOPLEIDINGSTELSELS BINNENHALEN

Doelstelling 3.1 - De banden met de wereld van het werk, de wereld van het onderzoek en de maatschappij in het algemeen aanhalen

45. De Europese onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels hebben in de afgelopen decennia grote stappen voorwaarts gedaan, maar zijn in tal van opzichten nog steeds te sterk op zichzelf gericht. We zullen aan moeten dringen op nauwere samenwerking met een breed scala aan hoofdrolspelers uit het economisch leven, de wereld van het onderzoek en de maatschappij in het algemeen, waaronder ook de sociale partners. Onderwijs- en beroepsopleidingsinstellingen hebben dat nodig om zelf lerende organisaties te kunnen worden, om open te blijven te staan voor veranderingen, bijdragen, ideeën en talenten uit de wereld om hen heen en om een relevante rol te kunnen spelen in het leven van degenen waarvoor ze in het leven zijn geroepen. Op deze wijze zullen de instellingen in staat zijn om de ondernemersgeest en het initiatief van leerlingen, studenten en leerling-werknemers te stimuleren. We zullen ervoor moeten zorgen dat iedereen die in de maatschappij belang bij het

---

⁴ Syntheseverslag van de Commissie, 2000

⁵ Deze indicator van kwantitatieve aard zal worden afgeleid uit enquête-gegevens.

onderwijs en de beroepsopleidingen heeft een bijdrage zal kunnen leveren en we moeten erop toezien dat scholen en beroepsopleidingsinstellingen open staan voor en in staat zijn om ideeën en praktische bijdragen uit de wereld om hen heen op te pakken. Dit impliceert het volgende:

- **samenwerkingsverbanden tussen onderwijs- en beroepsopleidingsinstellingen en -stelsels en de wereld van het werk, de wereld van het onderzoek, het bedrijfsleven en de maatschappij in het algemeen stimuleren.**

46. Indicatoren:

- percentage onderwijsgeevenden en opleiders met eerder opgedane of **huidige** ervaring buiten het onderwijs op het totale aantal onderwijsgeevenden of opleiders;
- percentage leerlingen van beroepsopleidingen dat minstens een kwart van de opleidingstijd in een werkomgeving doorbrengt;
- percentage leerlingen van beroepsopleidingen dat aan het leerlingwezen deelneemt.

47. Tijdschema:

Start van de werkzaamheden: 2de helft van 2002.

Doelstelling 3.2 - Ondernemersgeest ontwikkelen

48. Onderwijs en beroepsopleidingen moeten inzicht verschaffen in de betekenis van het ondernemen, in modellen die tot een succesvol bestaan als ondernemer leiden, in het belang dat het nemen van risico's heeft en in het feit dat iedereen initiatief dient te ontwikkelen. Door de veranderingen in de maatschappij en de economie die de kennismaatschappij met zich meebrengt en de huidige trend in de richting van dienstverlening in onze economie zullen miljoenen mensen de kans krijgen om een eigen bedrijf op te richten en deze optie zou door leerlingen/studenten als een haalbare loopbaanmogelijkheid moeten worden gezien. In de afgelopen jaren zijn we er getuige van geweest hoe belangrijk nieuwe typen ondernemingen zijn, die in veel gevallen op de behoeften van de plaatselijke gemeenschap inspelen. Desalniettemin wordt door onze onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels maar al te vaak het beeld naar voren gebracht dat het werken in dienst bij iemand anders de enig wenselijke en eigenlijke optie is. Het ontwikkelen van ondernemersgeest is van belang voor de mensen zelf, voor de economie en voor de maatschappij in het algemeen. We moeten:

- **de ondernemersgeest in het héle onderwijs- en beroepsopleidingsstelsel bevorderen.**

49. Indicatoren:

- attitudes van jongeren ten aanzien van ondernemen en werk als zelfstandige⁶;
- percentage van de werkzame beroepsbevolking dat als zelfstandige werkzaam is.

---

⁶ Deze indicator van kwantitatieve aard zal afgeleid worden uit enquête-gegevens.

50. Tijdschema:

Aangezien de Commissie opdracht heeft gegeven tot een inventariserend onderzoek, is het op zijn plaats om de werkzaamheden van start te laten gaan, zodra de bevindingen van het onderzoek beschikbaar zijn.

Start van de werkzaamheden: eerste helft van 2003.

Doelstelling 3.3 - Leren van vreemde talen verbeteren

51. De rijkdom van Europa treedt nergens duidelijker voor het voetlicht als op het punt van de talen. Willen we van die rijkdom profiteren, dan zullen we ook in staat moeten zijn om met elkaar te communiceren. Kennis van andere Europese talen maakt dan ook deel uit van de basisvaardigheden die in het Europa van de kennis vereist zijn. Iedereen moet, als algemene stelregel, twee vreemde talen kunnen spreken. We zullen het leren van vreemde talen moeten verbeteren en dit houdt in dat we de manieren waarop vreemde talen onderwezen worden, zullen moeten verbeteren en dat we ervoor zullen moeten zorgen dat onderwijsgevend en lerenden méér in aanraking komen met de talen die ze onderwijzen, resp. leren. Voor de verwezenlijking van deze doelstelling is de opleiding van leraren vreemde talen van cruciaal belang. We moeten:

- **bevorderen dat iedereen naast de eigen moedertaal nog minstens twee talen van de Gemeenschap leert;**
- **de manieren verbeteren waarop vreemde talen in het onderwijs en de beroepsopleidingen gegeven worden.**

52. Indicatoren:

- in dienstverband gegeven scholing voor leraren vreemde talen, waarbij ze persoonlijk in aanraking komen met de door hen onderwezen taal/cultuur;
- percentage leerlingen in het basisonderwijs/voortgezet onderwijs/beroepsonderwijs en beroepsopleidingen dat een/twee/drie vreemde talen leert, uitgesplitst naar taal.

53. Benchmarks:

- alle leerlingen moeten aan het eind van de leerplicht naast hun eigen moedertaal twee vreemde talen beheersen.

54. Tijdschema:

Deze werkzaamheden kunnen aan de hand van de uitgebreide activiteiten in het kader van het Europees Jaar van de Talen 2001 in de eerste helft van 2002 van start gaan.

Doelstelling 3.4 - Mobiliteit en uitwisselingen versterken

55. Mobiliteit draagt ertoe bij dat mensen zich verbonden gaan voelen met Europa, zich bewust worden van Europa en het burger van Europa zijn gestalte aanneemt. Door mobiliteit kunnen jongeren hun persoonlijke competenties en vermogens vergroten

die ze nodig hebben om een baan te vinden. Opleiders krijgen door mobiliteit de mogelijkheid om meer ervaring op te doen en meer competenties te verwerven. Nu Europa steeds complexer wordt, moeten we alle beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk inzetten om de burgers, en in het bijzonder jongeren, in staat te stellen om over Europa te leren. Mobiliteit in onderwijs en beroepsopleidingen, met inbegrip van onderzoekersopleidingen (vóór het doctoraat) speelt een rol bij de opbouw van een Europese ruimte voor onderwijs en beroepsopleidingen en kan tevens een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een Europese ruimte voor onderzoek.

56. De Unie heeft op dit gebied al zeer veel bereikt. Door de activiteiten in het kader van het SOCRATES-programma, het LEONARDO-programma, het Jeugd-programma, de mobiliteitssteun voor onderzoekers, enzovoorts loopt de Unie in de wereld duidelijk voorop, hoewel uit deze concrete werkzaamheden ook naar voren gekomen is dat de mogelijkheden die mobiliteit als instrument voor de verwezenlijking van de doelstelling van de Europese Raad te Lissabon biedt nog niet voor de volle honderd procent benut worden. Tal van andere initiatieven van de Gemeenschap, zoals het op de Europese Raad te Nice goedgekeurde actieplan voor de mobiliteit, de aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad over hetzelfde thema en de oprichting van de « Task Force » voor de nieuwe Europese arbeidsmarkten, die de steun heeft gekregen van de Europese Raad te Stockholm, wijzen erop dat mobiliteit belangrijk is en dat dit ook door de politiek wordt ingezien. De werkzaamheden op dit gebied zullen in nauwe aansluiting op de mobiliteitsgerichte initiatieven in het kader van de Europese ruimte voor onderzoek ten uitvoer worden gebracht.

57. De punten hier luiden als volgt:

- **ervoor zorgen dat minder bevoorrechte instellingen en mensen aan mobiliteitsprogramma's kunnen deelnemen;**
- **door mobiliteit verworven vaardigheden en competenties meten en certificeren.**

58. Indicatoren:

- sociaal-economische kenmerken van scholen die aan mobiliteitsgerichte activiteiten meewerken;
- percentage leerlingen/studenten dat in een ander EU-land verder leert, resp. studeert;
- percentage buitenlandse leerkrachten (lager, voortgezet, hoger onderwijs).

59. Tijdschema:

De Aanbeveling en het Actieplan voor de mobiliteit bieden een basis waardoor deze werkzaamheden snel van start zullen kunnen gaan.

Start van de werkzaamheden: 1ste helft van 2002.

Doelstelling 3.5 - De samenwerking in Europa intensiveren

60. In het nieuwe Europa van de kennismaatschappij moeten we garanderen dat iedereen in heel Europa kan leren en werken en overal gebruik kan maken van zijn of haar

kwalificaties. Vooral in het hoger onderwijs wordt met behulp van EU-instrumenten (zoals het European Credit Transfer System en de samenwerkingsverbanden tussen universiteiten in het kader van het SOCRATES-programma) en via het intergouvernementele "Bologna-proces" aan de opheffing van de belemmeringen voor de mobiliteit en de erkenning van kwalificaties gewerkt. Op tal van terreinen zal evenwel nog veel werk moeten worden verzet. We moeten universiteiten en andere instellingen ertoe aanmoedigen om kwalificatiesystemen te ontwikkelen die in heel Europa op elkaar aansluiten en om gemeenschappelijk vast te leggen welke kwaliteitsniveaus minimaal voor de erkenning van instellingen noodzakelijk zijn. We zullen ons beleid dat op transparantie en de erkenning van kwalificaties gericht is, moeten vernieuwen en versterken. We zullen steun moeten verlenen voor de uitwerking van gemeenschappelijke, Europese graden en kwalificaties en voor de ontwikkeling van Europese erkenningssystemen die nodig zijn, willen we bereiken dat onze onderwijs- en beroepsopleidingsinstellingen in de hele wereld erkend worden als dat we ze zijn, namelijk "centres of excellence". De volgende punten zijn hier van belang:

- **ervoor zorgen dat er compatibele erkenningssystemen en kwaliteitscontroles voor instellingen worden ontwikkeld, zodat in heel Europa dezelfde waardering aan kwalificaties wordt gegeven;**
- **flexibiliteit en diversiteit in het zich ontwikkelende systeem voor leren in heel Europa vergroten door méér transparantie en erkenning van kwalificaties.**

61. Indicatoren:

- ontwikkeling van Europese erkenningssystemen voor kwalificaties en instellingen;
- percentage studenten of onderzoekers in opleiding (vóór het doctoraat) dat in een ander EU-land verder studeert;
- aantal gemeenschappelijke "Europese" graden en aantallen behaalde diploma's.

62. Tijdschema:

In het licht van het kernvraagstuk dat in deze doelstelling tot uiting komt en de strategische rol die dit vraagstuk speelt bij het overkoepelende doel om in Europa een kennismaatschappij tot stand te brengen, zullen de werkzaamheden op dit gebied zo snel mogelijk van start moeten gaan.

Start van de werkzaamheden: Eerste helft van 2002

DEEL III. WERKMETHODEN, STRUCTUREN EN TIJDSHEMA

Werkmethode

63. In deze nieuwe fase in het onderwijs- en beroepsopleidingsbeleid in Europa zal de Unie haar doelstellingen kunnen bereiken dankzij:

- een sterkere concentratie op de te verwezenlijken doelstellingen, doordat de politiek zich zal vastleggen op het punt van de tijdsbestekken en er nauwkeurig zal worden vastgesteld wat er bereikt dient te worden (benchmarking);
- het grotere profijt dat uit de uitwisseling van ervaringen zal worden getrokken, doordat gemeenschappelijke doelstellingen zullen worden geformuleerd;
- mogelijkheden om gezamenlijk na te denken over gelijksoortige vraagstukken en passende antwoorden, met name via peer reviews;
- een stringente monitoring van de geboekte vooruitgang door middel van indicatoren en benchmarking.

Hiervoor staan de volgende instrumenten ter beschikking:

64. Benchmarking

Met behulp van dit instrument zullen de lidstaten de na te streven doelen kunnen vastleggen, waardoor er vastgesteld zal kunnen worden hoeveel reeds bereikt is. Om rekening te houden met het feit dat de uitgangssituatie in alle lidstaten verschillend is, kan aan deze doelen een relatieve strekking worden gegeven. Dit geldt bijvoorbeeld voor het volgende doel, dat in de conclusies van de Europese Raad te Lissabon geformuleerd is:

- Halvering vóór 2010 van het aantal 18- tot 24-jarigen dat alleen de eerste fase van het voortgezet onderwijs gevolgd heeft en niet verder leert.

65. Uitwisseling van "good practices"

De uitwisseling van "good practices" zal plaatsvinden op het niveau van het beleid (en niet op het niveau van de projecten). Voor deze uitwisseling zullen aan de hand van tevoren vastgestelde criteria specifieke thema's worden geselecteerd en bij de verspreiding van de resultaten van de uitwisseling zal met verscheidene formules worden gewerkt (bijv. organisatie van seminars om bekendheid aan de resultaten te geven, ontwikkeling van databases, informatieverspreiding via internet, publicatie van brochures, enz.).

66. Peer reviews

Door dit instrument kan iedere lidstaat het beleid dat het op een bepaald terrein voert kritisch door "peers" tegen het licht laten houden (bijvoorbeeld in het geval van beleidsvernieuwingen waarbij een inbreng van buitenaf nuttig lijkt), waardoor het meningen en op - en aanmerkingen over de aan het beleid verbonden vraagstukken zal kunnen inwinnen. Het belang hiervan voor de Gemeenschap gaat ver boven dat van het land dat een peer review voorstelt uit, daar het onderzoeks- en discussieproces ook van nut is voor de andere betrokkenen.

67. Indicatoren

Hier moet onderscheid worden gemaakt tussen:

- bestaande indicatoren die aan de nodige criteria voldoen, zoals heldere formulering, betrouwbaar, up-to-date, vergelijkbaar op Europees niveau en relevant voor de vastgestelde doelstellingen;
- indicatoren die in het merendeel van de lidstaten op nationaal niveau bestaan, maar die, hoewel ze wél aan alle andere genoemde criteria voldoen, niet vergelijkbaar of up-to-date zijn. Voor de meest relevante indicatoren in deze categorie zal in haalbaarheidsonderzoeken moeten worden vastgesteld hoe ze op één lijn en op de nieuwste stand kunnen worden gebracht en hoe ervoor zou kunnen worden gezorgd dat ze een maximaal aantal landen bestrijken.
- indicatoren waarvoor geen gegevens beschikbaar zijn en die niet aan de hierboven genoemde criteria voldoen, maar die bij de verwezenlijking van de vastgelegde doelstellingen niet kunnen worden gemist. Deze indicatoren zullen worden ontwikkeld in het bewustzijn dat het ontwikkelen van nieuwe indicatoren buitengewoon complex is en heel veel tijd vergt.

68. Er zal voornamelijk moeten worden gewerkt met indicatoren die reeds op nationaal of Europees niveau bestaan en in het bijzonder met de indicatoren die in het Syntheseverslag van de Commissie en bij het Luxemburg-proces en Cardiff-proces gehanteerd worden. Van deze indicatoren zal een klein aantal geselecteerd worden en daarbij zal de voorkeur uitgaan naar kwalitatieve of dynamische indicatoren die metingen van de vooruitgang op verschillende tijdstippen en, waar nodig, een uitsplitsing naar sekse mogelijk maken.

Ondersteunende structuren

69. Het is duidelijk dat voor deze doelstellingen in al hun details een inbreng van de zijde van deskundigen vereist is. Er zal dan ook een werkgroep van deskundigen moeten worden opgericht die advies uitbrengt over vraagstukken op de gebieden waarover zij deskundigheid in huis hebben. Een dergelijke werkgroep dient vertrouwd te zijn met het werk dat momenteel in internationale en nationale fora wordt gedaan en moet het proces in het algemeen begeleiden. Hiervoor zal een aantal sub-werkgroepen in het leven moeten worden geroepen. De werkgroep zal, waar nodig, overleg plegen of in discussie gaan met andere relevante organisaties, en in verband met het Luxemburg-proces met name met het Comité voor de werkgelegenheid. Tegen deze achtergrond zij vermeld dat het monitoren van de vooruitgang met behulp van indicatoren en benchmarks bijvoorbeeld in nauwe samenwerking met de werkgroep Indicatoren van het Comité voor de werkgelegenheid plaats zal vinden en de nadruk daarbij zal liggen op erkende indicatoren en benchmarks, zodat er een objectieve en geloofwaardige evaluatie van de geboekte vooruitgang kan worden gemaakt.

70. De werkgroep en de sub-werkgroepen zullen de bevoegdheid moeten krijgen om zich bezig te houden met die terreinen waarvoor ze de deskundigheid in huis hebben, om indicatoren voor te stellen en, in voorkomend geval, ook geschikte benchmarks waarmee de graad van verwezenlijking van de doelstelling zal kunnen worden gemeten, om thema's voor de uitwisseling van "good practices" voor te stellen, om die uitwisseling in samenwerking met de Commissie te organiseren, en om verslag uit te brengen over het verrichte werk. De werkgroep en de sub-werkgroepen zullen moeten worden opgezet door de Commissie. Indien dit op zijn plaats is, kunnen het ook bestaande werkgroepen met andere verantwoordelijkheden zijn.

71. Bij het opstellen van hun adviezen zullen de werkgroepen ook rekening moeten houden met een aantal vraagstukken van horizontale aard, zoals de mainstreaming van het vraagstuk van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen, allochtonen en gehandicapten en het feit dat vraagstukken in verband met het onderwijs en de beroepsopleidingen in het algemeen vanuit het oogpunt van levenslang leren moeten worden bekeken.
72. Ten aanzien van de drie thema's (basisvaardigheden; ICT; wiskunde, natuurwetenschappen en techniek) die door de Europese Raad te Stockholm als prioritair zijn aangemerkt, wordt voorgesteld om de werkgroepen in september zo snel mogelijk voor een vergadering uit te nodigen.

De kandidaat-lidstaten

73. De Commissie is van mening dat deze werkzaamheden zoveel mogelijk open zouden moeten staan voor de kandidaat-lidstaten. Voorgesteld wordt om te onderzoeken in hoeverre ze bij de werkzaamheden betrokken zouden kunnen worden.

Tijdschema

74. Om dit voor de Europese Raad te Barcelona bestemde gezamenlijke verslag van de Raad en de Commissie is in maart 2001 door de Europese Raad te Stockholm verzocht. In zijn oorspronkelijke verslag aan de Europese Raad heeft de Raad voorgesteld om regelmatig verslag uit te brengen over de implementatie van het mandaat dat op de Europese Raad te Lissabon verkregen is, zodat er een actieve bijdrage kan worden geleverd aan de verwezenlijking van de strategische doelstellingen die aldaar geformuleerd zijn. De Commissie stelt in dit verband voor om een eerste verslag over de implementatie van het werkprogramma uit te brengen en dit in het najaar van 2003 te behandelen en vervolgens in het voorjaar van 2004 aan de Europese Raad voor te leggen. In het voorjaar van 2005 zou dan aan de Europese Raad een herziening van de doelstellingen kunnen worden voorgelegd, die in het te Stockholm op tafel gelegde oorspronkelijke verslag beschreven staan. Het tijdschema voor daarop volgende verslagen, die moeten worden ingediend vóór het eindverslag in 2010, kan op later datum worden vastgesteld.
75. De Commissie stelt voor om het onderhavige ontwerpverslag als uitgangspunt te nemen voor een verkennende discussie op de vergadering van de Raad "Onderwijs" op 29 november 2001, zodat het gezamenlijke eindverslag op 14 februari 2002 op de vergadering van de Raad "Onderwijs" zal kunnen worden goedgekeurd. Daarna zal het gezamenlijke verslag in het voorjaar van 2002 aan de Europese Raad van Barcelona worden voorgelegd.

SLOTOPMERKINGEN

76. Zoals uit het voorgaande blijkt en zoals te verwachten valt, komt het werkprogramma dat de Commissie de lidstaten voorstelt, grote betekenis toe. Het vergt nauwe samenwerking en de bereidheid op de verschillende betrokken politieke niveaus om er een succes van te maken. Door het werkprogramma zullen de lidstaten en de Commissie betrokken raken bij nieuwe samenwerkingsformules en een gecoördineerde aanpak die ervoor zal moeten zorgen dat de verschillende werkzaamheden met elkaar in de pas lopen. Het werkprogramma zal moeten worden

uitgevoerd binnen het strategische kader van levenslang leren, dat in het Memorandum over levenslang leren en de Europese Werkgelegenheidsstrategie gedefinieerd is als *elke zinvolle opleidingsactiviteit, hetzij op formele of informele basis, die een permanent karakter heeft en is bedoeld ter vergroting van kennis en vaardigheden*. Alleen tegen de achtergrond van dit overkoepelende concept zullen de werkzaamheden, die van start zijn gegaan op de Europese Raad te Lissabon waar om een verslag over concrete doelstellingen voor het onderwijs is gevraagd, zo ten uitvoer kunnen worden gebracht dat ze maximaal nut opleveren.

Bijlagen (A1)

1. Overzicht van de doelstellingen voor de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels
2. Tijdschema
3. Indicatoren

BIJLAGEN

Bijlage 1

Overzicht van de doelstellingen voor de onderwijs- en beroepsopleidingsinstellingen

DOEL- STELLINGEN	
Doelstelling 1:	<u>Hogere kwaliteit en grotere effectiviteit van de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels in de EU</u>
1.1	Onderwijs en beroepsopleidingen voor onderwijsgevenden en opleiders verbeteren. Vaardigheden voor de kennismaatschappij ontwikkelen (lezen, schrijven en rekenen verbeteren; de definitie van de vaardigheden voor de kennismaatschappij op de nieuwste stand brengen; het leervermogen op peil houden).
1.2	Vaardigheden voor de kennismaatschappij ontwikkelen: (lezen, schrijven en rekenen verbeteren; de definitie van de vaardigheden voor de kennismaatschappij op de nieuwste stand brengen; het leervermogen op peil houden).
1.3	Iedereen toegang tot ICT geven: scholen en opleidingscentra van het nodige voorzien; onderwijsgevenden en opleiders involveren; netwerken en middelen gebruiken.
1.4	De instroom in de richtingen wiskunde, natuurwetenschappen en techniek vergroten.
1.5	Financiële middelen optimaal inzetten: Kwaliteitszorg verbeteren; voor een efficiënt gebruik van de middelen zorgen.
Doelstelling 2:	Grotere toegankelijkheid van de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels voor iedereen
2.1	Open leersituaties
2.2	Leren aantrekkelijk maken
2.3	Actieve participatie van burgers in de maatschappij, gelijke kansen en sociale samenhang ondersteunen
Doelstelling 3	De wereld in de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels binnenhalen
3.1	De banden met de wereld van het werk, de wereld van het onderzoek en de maatschappij in het algemeen aanhalen
3.2	Ondernemersgeest ontwikkelen

3.3	Leren van vreemde talen verbeteren
3.4	Mobiliteit en uitwisselingen versterken
3.5	De samenwerking in Europa intensiveren

Bijlage 2

Tijdschema – Start van de werkzaamheden aan de doelstellingen

Doelstellingen	2 ^{de} helft 2001	1 ^{ste} helft 2002	2 ^{de} helft 2002	1 ^{ste} helft. 2003	2 ^{de} helft 2003
Doelstelling 1.1 Hogere kwaliteit en grotere effectiviteit van de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels in de EU					
Doelstelling 1.2 Vaardigheden voor de kennismaatschappij ontwikkelen					
Doelstelling 1.3 Iedereen toegang tot ICT geven					
Doelstelling 1.4 De instroom in de richtingen wiskunde, natuurwetenschappen en techniek vergroten					
Doelstelling 1.5 Financiële middelen optimaal inzetten					
Doelstelling 2.1 Open leersituaties					
Doelstelling 2.2 Leren aantrekkelijk maken					
Doelstelling 2.3 Actieve participatie van burgers in de maatschappij, gelijke kansen en sociale samenhang ondersteunen					
Doelstelling 3.1 De banden met de wereld van het werk, de wereld van het onderzoek en de maatschappij in het algemeen aanhalen					
Doelstelling 3.2 Ondernemersgeest ontwikkelen					
Doelstelling 3.3 Leren van vreemde talen verbeteren					
Doelstelling 3.4 Mobiliteit en uitwisselingen versterken					
Doelstelling 3.5 De samenwerking in Europa intensiveren					

Start van de werkzaamheden

Voorgestelde indicatoren ter ondersteuning van de implementatie van het Verslag over de concrete doelstellingen voor de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels

Doelstelling	Bron
Doelstelling 1.1 - Onderwijs en beroepsopleidingen voor onderwijsgevend en opleiders verbeteren	
Percentage opgeleiden voor onderwijsberoepen (voor de verschillende niveaus binnen de onderwijs- en beroepsopleidingsstelsels) dat momenteel op onderwijs- of beroepsopleidingsgebied werkzaam is	Nationale gegevens
De mate waarin de leerplannen van de initiële opleidingen en de in dienstverband gegeven scholing voor onderwijsgevend en opleiders afgestemd zijn op de vereisten van de kennismaatschappij	Eurydice en Cedefop
Percentage personen dat een initiële opleiding voor onderwijsgevende of opleider wil gaan volgen	Nationale gegevens
Doelstelling 1.2 - Vaardigheden voor de kennismaatschappij ontwikkelen	
Te bereiken niveaus op het gebied van de basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen, wiskunde, natuurwetenschappen en techniek)	OESO, (PISA ⁷), IEA ⁸ (TIMSS ⁹)
Te bereiken niveaus op het gebied van de vreemde talen	Nog te ontwikkelen
Te bereiken niveaus op ICT-gebied.	Nog te ontwikkelen
Te bereiken niveaus op het gebied van sociale vaardigheden, arbeidsmarktgerichte vaardigheden en leervaardigheden	Nog te ontwikkelen
Doelstelling 1.3 - Iedereen toegang tot ICT geven	

⁷ Programme for International Student Assessment

⁸ International association for the Evaluation of educational Achievement

⁹ Third International Mathematics and Science Study

Aantal uren computergebruik in onderwijs- en beroepsopleidingsinstellingen per leerling/student per week	Eurobarometer
Percentage onderwijsgeevenden en opleiders dat ICT-opleidingen heeft gevolgd	Eurobarometer
Plaats van ICT in onderwijs- en beroepsopleidingsprogramma's en -methoden	Eurydice
Doelstelling1.4 - De instroom in de richtingen wiskunde, natuurwetenschappen en techniek vergroten	
Aantal afgestudeerde technici, wis- en natuurkundigen en ingenieurs in procenten van de werkzame beroepsbevolking	Eurostat UOE ¹⁰ gegevens
Aantal instromers op de verschillende niveaus van het onderwijs- en beroepsopleidingsstelsel in de richtingen wiskunde, natuurwetenschappen en techniek en aantallen gediplomeerden.	Nationale gegevens
Percentage werkenden/werklozen onder de afgestudeerden in de richtingen wiskunde, natuurwetenschappen en techniek	Nationale gegevens - Eurostat UOE gegevens voor hoger onderwijs
Doelstelling 1.5 - Financiële middelen optimaal inzetten	
Overheidsuitgaven voor onderwijs (indicator van structurele aard)	Eurostat UOE gegevens
Financiële steun van de zijde van de overheid voor de ontwikkeling van programma's voor kwaliteitszorg en -verbetering	Eurydice en OESO
Percentage onderwijs- en beroepsopleidingsinstellingen dat met het oog op kwaliteitsverbeteringen binnen de eigen instelling zelf regelmatig evaluaties uitvoert	Nationale gegevens

¹⁰ joint UNESCO-OECD-EUROSTAT data collection on education

Bedrijfsopleidingen voor personeel (in termen van uren of uitgaven)	Eurostat – Continuing Vocational Training Survey (CVTS)
Doelstelling 2.1 - Open leersituaties	
Deelnamecijfers aan onderwijs en beroepsopleidingen per leeftijdsgroep en per niveau uitgesplitst naar sekse	Eurostat UOE gegevens
Percentage instellingen voor onderwijs na de leerplicht of voor bij- en nascholing dat mogelijkheden voor kinderopvang en/of flexibele roosters biedt	Nationale gegevens
Percentage aan scholing bestede arbeidsuren door werkenden	Eurostat – Continuing Vocational Training Survey (CVTS)
Doelstelling 2.2 - Leren aantrekkelijk maken	
Percentage volwassenen (ouder dan 24 jaar) dat formeel of niet-formeel onderwijs, resp. een formele of niet-formele beroepsopleiding volgt	Eurostat, Labour Force Survey (LFS)
Doelstelling 2.3 - Actieve participatie van burgers in de maatschappij, gelijke kansen en sociale samenhang ondersteunen	
Percentage 18- tot 24-jarigen dat alleen de eerste fase van het voortgezet onderwijs heeft gevolgd en niet verder leert (indicator van structurele aard)	Eurostat, Labour Force Survey (LFS)
Attitudes en meningen van jongeren over racismebestrijding, intolerantie en discriminatie	Eurobarometer en International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)
Specifieke voorbereiding van onderwijsgeevenden en opleiders tijdens hun opleiding of bij bij- en nascholing voor het werk met uiteenlopende groepen probleemjongeren	Eurydice, Cedefop, European Agency for Special Need Education
Deelname aan onderwijs, beroepsopleidingen en leerlingwezen uitgesplitst naar sekse, arbeidsrelatie en regio	Eurostat, Labour Force Survey (LFS)
Doelstelling 3.1 - De banden met de wereld van het werk, de wereld van het onderzoek en de maatschappij in het algemeen aanhalen	

Percentage onderwijsgeevenden en opleiders met eerder opgedane of huidige ervaring buiten het onderwijs op het totale aantal onderwijsgeevenden of opleiders	Nationale gegevens
Percentage leerlingen van beroepsopleidingen dat minstens een kwart van de opleidingstijd in een werkomgeving doorbrengt	Eurostat, Vocational Education and Training (VET) - Gegevensbestand
Percentage leerlingen van beroepsopleidingen dat aan het leerlingwezen deelneemt	Eurostat, Vocational Education and Training (EU-VET) - Gegevensbestand
Doelstelling 3.2 - Ondernemersgeest ontwikkelen	
Attitudes van jongeren ten aanzien van ondernemen en werk als zelfstandige	Nationale gegevens
Percentage van de werkzame beroepsbevolking dat als zelfstandige werkzaam is	Eurostat, Labour Force Survey (LFS)
Doelstelling 3.3 - Leren van vreemde talen verbeteren	
In dienstverband gegeven scholing voor leraren vreemde talen waarbij ze persoonlijk in aanraking komen met de door hen onderwezen taal/cultuur	Nationale gegevens, Eurydice en Cedefop
Percentage leerlingen in het basisonderwijs/voortgezet onderwijs/beroepsonderwijs en beroepsopleidingen dat één/twee/drie vreemde talen leert, uitgesplitst naar taal	Eurostat vragenlijst over het leren van buitenlandse talen
Doelstelling 3.4 - Mobiliteit en uitwisselingen versterken	
Sociaal-economische kenmerken van scholen die aan mobiliteitsgerichte activiteiten meewerken	Nationale gegevens
Percentage leerlingen/studenten dat in een ander EU-land verder leert, resp. studeert	het aandeel studenten die voor het hoger onderwijs staan ingeschreven en niet de nationaliteit van het land hebben - bron: Eurostat UOE gegevens
Percentage buitenlandse leerkrachten (lager, voortgezet, hoger onderwijs)	Nationale gegevens
Doelstelling 3.5 - De samenwerking in Europa intensiveren	

Ontwikkeling van Europese erkenningssystemen voor kwalificaties en instellingen	NARIC/ECTS
Percentage studenten of onderzoekers in opleiding (vóór het doctoraat) dat in een ander EU-land verder studeert	Nationale gegevens
Aantal gemeenschappelijke "Europese" graden en aantallen behaalde diploma's	Nationale gegevens